

Nr 45.

Ankom till riksdagens kansli den 25 maj 1944 kl. 3 em.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående revision av gällande lagstiftning om barns underhållsskyldighet gentemot föräldrar.

Första lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta motioner, nr 72 i första kammaren av fru *Sjöström-Bengtsson* och herr *Näsström* och nr 119 i andra kammaren av herr *Sundström* i Vikmanshyttan. I motionerna, vilka äro likalydande, uttalas, att den år 1939 beslutade ändringen av 65 § fattigvårdslagen icke synes hava varit ägnad att råda bot på missförhållandet att ersättning för lämnad fattigvård ålagts barn till personer, vilka själva eftersatt sin underhållsskyldighet gentemot barnen. På grund härav hemställes, att riksdagen måtte, sedan vederbörande utskott utarbetat erforderlig lagtext, för sin del besluta lagändringar i det i motionerna angivna syftet eller, därest riksdagen finner sig ej kunna bifalla denna hemställan, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning i ämnet och framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Beträffande de skäl i övrigt som legat till grund för motionärernas förslag får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till motionerna.

Civilrättsliga stadganden rörande barns underhållsskyldighet mot föräldrar återfinnas i 16 § lagen den 11 juni 1920 om barn i äktenskap och 6 § lagen den 14 juni 1917 om barn utom äktenskap. Enligt båda dessa lagbud åligger det barn att i mån av förmåga giva skäligt underhåll till fader eller moder, som av sjukdom eller annan dylik orsak är ur stånd att själv försörja sig. Jämlikt 13 § lagen den 14 juni 1917 om adoption har adoptivbarn samma plikt att underhålla adoptant som barn i äktenskap har i förhållande till föräldrar.

Att märka är, att nu omförmälda tre stadganden även innehålla bestämmelser om skyldighet för föräldrar och adoptant att giva underhåll till barn och adoptivbarn.

I motiven till de bestämmelser som innefattas i 6 § lagen om barn utom äktenskap anförde lagberedningen bland annat följande.

När föräldrar och barn anses pliktiga att vid behov understödja varandra, grundas detta på det nära förhållande, som i följd av blodsbandet

Bihang till riksdagens protokoll 1944. 9 saml. 1 avd. Nr 45. 1

består dem emellan. Såsom stöd för barnens förpliktelse i detta avseende emot föräldrarna kommer därtill, att barnen i regeln hava av föräldrarna åtnjutit underhåll och uppfostran under uppväxttiden. Vad nu särskilt angår barn utom äktenskap lära meningarna icke vara delade därom att modern och barnet böra hava en ömsesidig skyldighet i förevarande hänseende. Tvekan kan däremot föreligga, såvitt angår fadern och barnet. Fadern kommer onekligen faktiskt i regeln icke i samma nära förhållande till barnet som modern. Det kan dock icke sägas vara varken den gällande svenska rättens eller förslaget ståndpunkt att, såsom den tyska lagen innebär, en familjerättslig förbindelse består emellan modern och barnet, men icke emellan fadern och barnet. Förslaget har genom vissa bestämmelser angående faderns underhållsskyldighet under barnets uppväxttid och i andra hänseenden velat betona, att en familjeförbindelse består även emellan fadern och barnet. Det är av vikt att det kraftigt inskärpes hos fäderna, att de ha att fullgöra sina förpliktelser mot sina barn utom äktenskap. Att befria fadern till barn utom äktenskap från den andra fäder åliggande skyldighet att vid behov lämna barnet understöd, även sedan det nått den ålder, då dess uppfostran vanligen är fullbordad, synes sålunda ingalunda lämpligt. Det skulle även innefatta en obillighet mot modern, som i sådant fall ensam finge bära hela underhållsbördan. Anledning synes ej heller förefinnas att såsom i tysk rätt skilja mellan det fall att barnets oförmåga förefinnes vid den tidpunkt, då uppfostringsbidraget upphör, och det att oförmågan först senare inträffar. Men om fadern skall hava underhållsskyldighet emot barnet, synes billigheten fordra, att barnet jämväl blir underhållsskyldigt emot fadern. Emot en sådan regel kan väl invändas att, enligt vad erfarenheten visar, fadern ofta försummar sin skyldighet att sörja för barnet under uppväxttiden. Att detta är förhållandet är obestridligt, men plikten att försörja barnet under uppväxttiden förefinnes ju alltid, och vid ett genomförande av beredningens förslag till bestämmelser i syfte att uttvinga fullgörandet av denna plikt torde i de flesta fall underhållsbidrag till barnet under uppväxttiden komma att från fadern utgå, därest han ej är alldeles oförmögen att lämna sådant bidrag. Att göra faderns rätt till underhåll beroende därav att han fullgjort sin underhållsskyldighet torde av praktiska skäl svårligen kunna gå för sig. Då beredningen sålunda förordar en ömsesidig underhållsskyldighet mellan bägge föräldrarna å ena sidan och barnet å den andra, intager beredningen samma ståndpunkt, som kommit till uttryck i 3 § av gällande förordning om fattigvården.

Såsom förutsättning för underhåll enligt denna paragraf, vare sig fråga är om underhåll till barnet eller till föräldrarna, gäller att vederbörande skall på grund av sjukdom eller annan dylik orsak vara ur stånd att försörja sig. Underhållsplikten inträder sålunda icke på den grund, att tillfälle till lämpligt arbete icke erbjuder sig. Även härutinnan torde förslaget överensstämma med regeln i fattigvårdsförordningen. Av stadgandets avfattning lär följande, att, om försörjningsförmågan icke är helt borta utan allenast nedsatt, ett därefter lämpat lägre underhållsbidrag bör utgå.

Under det att föräldrarnas skyldighet att underhålla barnet under uppväxttiden enligt 3 § är ovillkorlig, har underhållsplikten i förevarande fall ansetts böra göras beroende av huruvida och i vad mån den, från vilken underhåll skall utgå, äger förmåga att utgöra sådant. Även i detta hänseende har förslaget tillämpat samma grundsats som fattigvårdsförord-

ningen. Vid bedömande huruvida förmåga föreligger måste naturligtvis först tillses att vederbörande själva och andra, mot vilka de hava en ovillkorlig försörjningsplikt, erhålla skäligt uppehälle. Först om därefter något överskott kan påräknas, inträder ifrågavarande underhållsplikt.

Beträffande måttstocken för underhållet innehåller förslaget, att det skall vara skäligt. Detta får bedömas med ledning av förhållandena i varje särskilt fall. Hänsyn torde framför allt vara att taga till den underhållspliktiges förmåga och den underhållsberättigades levnadsförhållanden. Härutinnan skiljer sig förslaget från fattigvårdsförordningens stadgande, som icke avser mera än nödortfigt underhåll.

I motiven till 16 § lagen om barn i äktenskap åberopade lagberedningen allenast vad beredningen anfört till stöd för motsvarande bestämmelser i 6 § lagen om barn utom äktenskap.

På den civilrättsliga underhållsskyldigheten grunda sig vissa i lagen den 14 juni 1918 om fattigvården intagna stadganden av offentligrättslig natur. Enligt 3 § åligger det sålunda barn att i mån av behov, å ena, samt förmåga, å andra sidan, försörja sina föräldrar, så att de ej falla fattigvården till last. Samma skyldighet åligger adoptivbarn i förhållande till adoptant. Paragrafen innehåller även bestämmelser om skyldighet för föräldrar att försörja sina barn, för make att försörja andra maken samt för adoptant att försörja adoptivbarn. I 63 § första stycket stadgas, att, där fattigvårdssamhälle tillskyndats kostnad för fattigvård, som enligt 1 § lämnats någon, för vilkens försörjning skyldeman eller annan enligt 3 § bort ansvara, fattigvårdsstyrelsen äger att av den, vilken ansvarigheten åligger, uttaga ersättning för denna kostnad, i den mån styrelsen icke finner skäl till eftergift. Jämlikt 65 § må anspråk på ersättning för fattigvårdskostnad av försörjningspliktig, som i 3 § sägs, icke bifallas av de dömande myndigheterna, där den ersättningsskyldige genom att återbetala kostnaden eller någon del därav kan antagas komma att sakna nödiga medel till underhåll för sig och de sina eller eljest synnerliga skäl tala mot bifall till ersättningsanspråket.

Bestämmelsen i 65 § fattigvårdslagen att anspråk på ersättning för fattigvårdskostnad icke må bifallas, där synnerliga skäl tala mot bifall till ersättningsanspråket, tillkom genom lag den 17 mars 1939 (nr 65), vilken trädde i kraft den 1 april samma år. Om förarbetena till denna lagändring må här anmärkas följande.

I en vid 1936 års riksdag av fru Nordgren m. fl. väckt motion (II: 188) anfördes bl. a., att fall funnes dels då barns underhållsplikt gentemot föräldrar bleve särskilt betungande och dels där det kunde ifrågasättas huruvida densamma icke kunde sägas stå i strid med den allmänna rättsuppfattningen. Såsom exempel på fall av sistnämnda beskaffenhet kunde nämnas att det förekommit att ersättning för fattigvård som lämnats en person utkrävts av dennes son, churu fadern icke själv bidragit till sonens underhåll under uppväxten. Liknande fall hade inträffat i fråga om utom-

äktenskapliga barn. Motionärerna hemställde fördenskull, såvitt nu är i fråga, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t snarast måtte föranstalta om en utredning huruvida och på vad sätt ändrade bestämmelser i de i motionen berörda avseendena borde komma till stånd samt till riksdagen inkomma med de förslag till ändringar i fattigvårdslagen, vartill utredningen kunde föranleda.

I en vid samma riksdag av herr Nyblom väckt motion (II: 370) ifrågasattes om det kunde vara riktigt, att ett barn skulle ha ovillkorlig försörjningsplikt även mot uppenbart slarviga och försumliga föräldrar. Det syntes motionären som om försörjningspliktbestämmelserna borde upptagas till omprövning. Detta gällde också den i lagen fastslagna skyldigheten för barn utom äktenskapet att försörja sina föräldrar. I motionen hemställdes på grund av det anförda, att sådana ändringar eller preciseringar vidtoges i fattigvårdslagen, som kunde vara påkallade med hänsyn till i motionen angivna fall.

Motionerna behandlades av andra lagutskottet, vilket, sedan yttranden inhämtats från statens inspektör för fattigvård och barnavård samt vissa sammanslutningar, i avgivet utlåtande, nr 36, anförde följande.

Den i 3 § fattigvårdslagen angivna grundsatsen, att barn i mån av förmåga äro skyldiga att underhålla sina föräldrar, så att dessa icke falla fattigvården till last, anser utskottet äga starkt stöd i den allmänna rättsuppfattningen. Motionärerna ifrågasätta icke heller att upphäva denna grundsats. Emellertid hava i motionerna och de över desamma avgivna yttrandena framhållits, att regeln om barns försörjningsplikt i tillämpningen kan leda till resultat, som äro för rättskänslan stötande. Enligt 63 § fattigvårdslagen äger fattigvårdsstyrelse att av försörjningspliktig uttaga ersättning för fattigvård enligt 1 § samma lag, i den mån styrelsen icke finner skäl till eftergift. Jämlikt 65 § fattigvårdslagen må anspråk på ersättning av försörjningspliktig icke bifallas, om den ersättningskyldige genom att återbetala kostnaden eller någon del därav kan antagas komma att sakna nödiga medel till underhåll för sig och de sina. Det skydd mot en alltför sträng tillämpning av grundsatsen om barns försörjningsplikt, som lämnas i dessa stadganden, har stundom visat sig för svagt. I motionerna har uppgivits, att barn avkrävts ersättning för fattigvård åt fader, ehuru denne icke alls eller endast i ringa mån fullgjort sin underhållsplikt mot barnen. I det av svenska landskommunernas förbund avgivna yttrandet har omnämnts, att en dotter krävts på kostnaden för fattigvård åt hennes fader, ehuru denne gjort sig skyldig till svår förbrytelse mot dottern under dennas minderårighet och därför ådömts ett långvarigt frihetsstraff — — —.

Det synes utskottet, som om de i motionerna påtalade olägenheterna i väsentlig mån vore att hänföra till en alltför sträng tillämpning av gällande bestämmelser om utkrävande av försörjningsplikt. Svenska landskommunernas förbund har i sitt yttrande uttalat, att förbundet under sin verksamhet erfarit, att fattigvårdsstyrelserna i icke ringa uträkning synas förbise stadgandet i 63 § fattigvårdslagen om rätt att eftergiva ersättningsanspråk och anse sig riskera anmärkning av samhällets revisorer, därest de icke ut-

kräva ersättning av enskilda försörjningspliktiga i alla de fall, då 65 § fattigvårdslagen icke utgör laga hinder för bifall till ersättningstalan. Genom upplysningsverksamhet av statens inspektör för fattigvård och barnavård samt svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet torde motionernas syfte i icke oväsentlig mån kunna främjas. I åtskilliga av de över motionerna avgivna yttrandena har ifrågasatts, huruvida icke de allvarligaste missförhållandena kunde hävas genom ett tillägg till 65 § fattigvårdslagen av innebörd, att talan mot försörjningspliktig icke får bifallas, då synnerliga skäl tala mot bifall till ersättningsanspråket, varvid såsom exempel nämnts, bland annat, att väsentliga svårigheter att fullgöra försörjningsplikten föreligga eller att understödstagaren i hög grad eftersatt sin försörjningsplikt gentemot den, mot vilken kravet riktas, eller grovt förbrutit sig mot denne. Enligt utskottets mening tala skäl för en uppmjukning av nämnda stadgande.

Utskottet hemställde under återopande av det anförda, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning angående möjligheten och lämpligheten att vidtaga sådan ändring i 65 § fattigvårdslagen, att anspråk på ersättning av barn för fattigvård, som lämnats deras föräldrar, icke finge bifallas, då synnerliga skäl talade mot bifall till ersättningsanspråket.

Riksdagen biföll utskottets hemställan (skrivelse nr 186).

Den 10 juli 1936 uppdrog Kungl. Maj:t åt statens inspektör för fattigvård och barnavård att i anledning av 1936 års riksdagsskrivelse verkställa erforderlig utredning samt inkomma med förslag till de ändrade bestämmelser, vartill utredningen kunde giva anledning.

Fattigvårds- och barnavårdsinspektören överlämnade därefter den 8 februari 1937 utredning i ämnet jämte förslag till vissa ändringar i 65 § fattigvårdslagen och 68 § 2 mom. barnavårdslagen. Såsom mönster för inspektionens förslag hade tjänat ett förslag, som framstälts av svenska landskommunernas förbund i yttrande till andra lagutskottet över de år 1936 väckta motionerna. I detta yttrande hade föreslagits ett tillägg till 65 § fattigvårdslagen av t. ex. följande lydelse: »eller där synnerliga skäl tala mot bifall till ersättningsanspråket», eventuellt med angivande dessutom av några exempel på sådana »synnerliga skäl». En lagändring av denna innebörd syntes — hade det anförts i yttrandet — väl ansluta sig till uttrycket i 63 § fattigvårdslagen: »i den mån styrelsen icke finner skäl till eftergift» och resultatet av en sådan lagändring komme sannolikt att i stort sett motsvara vad man redan med sistnämnda stadgande förmodligen avsett att vinna.

På grundval av det av fattigvårds- och barnavårdsinspektören utarbetade förslaget framlades härefter genom proposition (nr 45) vid 1939 års lagtids riksdag förslag till lag angående ändrad lydelse av 65 § fattigvårdslagen jämte förslag till motsvarande ändringar i barnavårdslagen och lagen den 18 juni 1937 om förskottering av underhållsbidrag till barn.

I utlåtande (nr 13) över propositionen anförde andra lagutskottet följande.

Enligt gällande lagstiftning må anspråk på ersättning för utgiven fattigvård och barnavård icke bifallas av de dömande myndigheterna, där den er-

sättningskyldige genom att återbetala kostnaden eller någon del därav kan antagas komma att sakna nödiga medel till underhåll för sig och de sina. Däremot finnes ej någon möjlighet att, då särskilda omständigheter av social eller personlig art föreligga, ogilla framställt ersättningsanspråk. Syftet med förevarande proposition är att öppna en sådan möjlighet. Vidare föreslås en ändring i lagen om förskottering av underhållsbidrag till barn, varigenom barnavårdsnämnd skulle tillerkännas befogenhet att under enahanda omständigheter eftergiva sin rätt att återkräva bidragsförskott.

De föreliggande ändringsförslagen hava erhållit sådan avfattning, att hänsyn kan tagas även till »synnerliga skäl» av annan art än nyssnämnda rent ekonomiska. Under förarbetena till lagförslagen har från vissa håll påpekats, att lagtexten icke borde få en så allmän avfattning eller att däri till ledning vid tillämpningen borde angivas vissa exempel på de skäl, som åsyftas. Häremot har invänts, bland annat av socialvårdskommittén, att ett närmare angivande av vad som skall förstås med »synnerliga skäl» skulle begränsa myndigheternas frihet att i särskilt ömmande fall eftergiva ersättningskrav. Enligt utskottets mening måste denna invändning anses befogad. I likhet med föredragande departementschefen anser utskottet därför, att de nya föreskrifterna böra erhålla en allmän avfattning och att någon exemplifiering av fall, som omfattas av dem, icke bör göras i lagtexten.

På grund av vad sålunda anförts och då starka skäl enligt utskottets mening talade för att ifrågavarande lagändringar genomfördes utan avbidan å slutförandet av den igångsatta översynen av socialvården, hemställde utskottet om bifall till propositionen, vilken hemställan bifölls av riksdagen (skrivelse nr 57).

I nu förevarande motioner uttalas, såsom ovan angivits, att den 1939 genomförda ändringen av 65 § fattigvårdslagen icke synes hava lett till åsyftat resultat. Motionärerna anföra härefter vidare.

Till allmänhetens kännedom har kommit fall då fattigvårdsstyrelse framställt anspråk på ersättning av utomäktenskapligt barn för fattigvård, som lämnats barnets fader, ehuru fadern, oaktat underhållsplikt ålagts honom av domstol, aldrig bidragit till barnets försörjning. Det kan med fog ifrågasättas, huruvida till förekommande av sådana missförhållanden ändring ej bör vidtagas i de civilrättsliga bestämmelserna om barns underhållsskyldighet gentemot föräldrar ävensom i de grundläggande bestämmelserna i 3 § fattigvårdslagen. Det torde nämligen vara ur principiell synpunkt riktigt att vidtaga ändring i de stadganden, som reglera själva underhållsskyldigheten, och ej blott, såsom skedde 1939, i de stadganden, som avse fattigvårdssamhälles anspråk på ersättning för lämnad fattigvård. Av själva lagtexten bör om möjligt framgå att barn icke äro underhållsskyldiga gentemot föräldrar i sådana fall, då föräldrarna själva eftersatt sin underhållsskyldighet gentemot barnen.

Utskottet har berett Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet, Svenska stadsförbundet och Svenska landskommunernas förbund tillfälle att yttra sig över motionerna. De i anledning härav från nämnda sammanslutningar inkomna yttrandena ha såsom bilagor fogats vid detta utlåtande

(Bil. A—C). Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet har vid sitt yttrande fogat referat av två utav kammarrätten den 28 maj och den 7 oktober 1943 avgjorda mål rörande tillämpningen av 65 § fattigvårdslagen i dess lydelse enligt lagen den 17 mars 1939.

Jämlikt 65 § fattigvårdslagen i dess lydelse efter lagändringen den 17 mars 1939 gäller att anspråk på ersättning för fattigvårdskostnad av understödstagare eller försörjningspliktig, som i 3 § sägs, icke må bifallas, om synnerliga skäl tala mot bifall till ersättningsanspråket. Syftet med 1939 års lagändring var, såsom utskottets här ovan lämnade redogörelse utvisar, att öppna möjlighet för de dömande myndigheterna att ogilla framställt ersättningsanspråk i sådana fall då särskilda omständigheter av social eller personlig art föreligga. Såsom exempel på sådana omständigheter nämndes bland annat att väsentliga svårigheter att fullgöra försörjningsplikten föreläge eller att understödstagaren i hög grad eftersatt sin försörjningsplikt gentemot den, mot vilken kravet riktades, eller grovt förbrutit sig mot denne. Motionärerna göra gällande att det angivna syftet med lagändringen icke vunnits och föreslå fördenskull att ändring i stället vidtages i de civilrättsliga bestämmelserna om barns underhållsskyldighet gentemot föräldrar ävensom i motsvarande bestämmelser i 3 § fattigvårdslagen. Utskottet.

Barnens försörjningsplikt gentemot föräldrarna är — i motsats till föräldrarnas försörjningsplikt gentemot barnen — varken enligt den civilrättsliga lagstiftningen eller fattigvårdslagen ovillkorlig utan betingad av förmåga å den ena sidan och behov å den andra. Principen att barn i åtminstone viss utsträckning skola vara försörjningspliktiga gentemot sina föräldrar har gammal hävd i svensk rätt och torde äga starkt stöd i den allmänna rättsuppfattningen. Vid lagändringar på detta område bör man fördenskull framgå med stor försiktighet. Vad motionärerna anfört till stöd för sin hemställan kan enligt utskottets mening icke anses utgöra tillräckliga skäl för en ändring i gällande lagstiftning av så genomgripande beskaffenhet som motionärerna ifrågasatt. Att i lagtexten angiva vissa fall då försörjningsplikt gentemot föräldrarna icke skall åligga barnen torde för övrigt möta åtskilliga svårigheter. Förhållandena kunna växla från fall till fall och vara så komplicerade och svårbedömbara att det liksom hittills bör tillkomma de dömande myndigheterna att i tvistiga fall avgöra huruvida underhållsskyldighet skall föreligga eller ej. De ifrågasatta lagändringarna ha också avstyrkts i samtliga de yttranden som avgivits över motionerna. Av yttrandena framgår jämväl att den 1939 genomförda ändringen av 65 § fattigvårdslagen verkligen varit ägnad att råda bot på missförhållanden av det slag som påtalats i motionerna. Av kammarrätten under senare tid meddelade utslag utgöra belägg härför. Man torde kunna utgå ifrån att kammarrättens praxis kommer att bli vägledande för fattigvårdsstyrelsernas ställningstaganden i mål av nu ifrågavarande beskaffenhet. Det är förden-

skull angeläget att kammarrättens rättstillämpning bringas till fattigvårdsstyrelsernas kännedom. Svenska fattigvårds- och barnvårdsförbundet har förklarat sig villigt att i sin mån medverka härtill. Referat av två utav kammarrättens ifrågavarande utslag har intagits i andra häftet av den av förbundet utgivna »Tidskrift för fattigvård och annan hjälpverksamhet» för innevarande år. Utskottet har anledning antaga, att referat av lämpliga mål jämväl komma att intagas i kammarrättens årsbok samt i de »Råd och anvisningar i socialvårdsfrågor» som utgivas genom socialstyrelsens försorg.

På grund av vad sålunda anförts och då frågan om återbetalningsskyldigheten för åtnjuten fattigvård kommer att upptagas till omprövning av socialvårdskommittén, får utskottet hemställa,

att förevarande motioner, I: 72 och II: 119, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 25 maj 1944.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit
från första kammaren: herrar *Schlyter*, *Karl Emil Johanson*, *Westman*, *Ahlkvist* och *Olofsson*, fru *Sjöström-Bengtsson* samt herrar *Ragnar Bergh** och *Lindblom*;

från andra kammaren: herrar *Hedlund* i Östersund, *Werner*, *Björling*, *Lindberg**, *Landgren*, *Sundström* i Vikmanshyttan, *Stattin** och *Lundberg* i Uppsala.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Bilaga A.

Till Riksdagens första lagutskott.

Genom remiss den 8 februari 1944 har Riksdagens första lagutskott till Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet för yttrande remitterat inom Riksdagen väckta likalydande motioner nr 72 i första kammaren av fru Sjöström-Bengtsson och herr Näsström och nr 119 i andra kammaren av herr Sundström i Vikmanshyttan angående revision av gällande lagstiftning om barns underhållsskyldighet gentemot föräldrar. I anledning härav får förbundet vördsamt anföra följande.

Enligt 65 § fattigvårdslagen må anspråk på ersättning för fattigvårdskostnad av försörjningspliktig, som i 3 § sägs, icke bifallas, där den ersättningskyldige genom att återbetala kostnaden eller någon del därav kan antagas komma att sakna nödiga medel till underhåll för sig och de sina *eller eljest synnerliga skäl tala mot bifall till ersättningsanspråket*. De kursiverade orden hava tillagts genom en lag år 1939. Genom denna lagändring ha eljest underhållspliktiga personer befriats från att för meddelad fattigvård utgiva ersättning, då sådan ersättning rimligtvis icke bör förekomma.

Enligt motionärernas uppfattning vill det synas, som om den år 1939 beslutade lagändringen icke varit ägnad att råda bot på sådana missförhållanden, som att fattigvårdsstyrelse framställt anspråk på ersättning av utom-äktenskapligt barn för fattigvård, som lämnats barnets fader, ehuru fadern, oaktat underhållsplikt ålagts honom av domstol, aldrig bidragit till barnets försörjning. Till förekommande av sådana missförhållanden anse motionärerna därför att ändring bör vidtagas i de civilrättsliga bestämmelserna om barns underhållsskyldighet gentemot föräldrar ävensom i de grundläggande bestämmelserna i 3 § fattigvårdslagen.

Enligt vad förbundet erfarit, har Kungl. kammarrätten under år 1943 efter besvär prövat två mål rörande tillämpning av 65 § i fattigvårdslagen. I båda dessa fall har den underhållsskyldige med stöd av 1939 års lagändring befriats från ersättningskyldighet. Referat av dessa två mål, som komma att ingå i Kammarrättens årsbok för år 1943, biläggas.

Utgången av dessa mål synes förbundet ådagalägga att den år 1939 beslutade lagändringen verkligen är ägnad att råda bot på missförhållanden av den art, motionärerna åberopat. I den mån kunskap om målens utgång sprides, vartill förbundet i sin mån vill medverka, torde man ha anledning förvänta, att desamma komma att tjäna till ledning för fattigvårdsstyrelser och barnavårdsnämnder på så sätt att krav om ersättning i liknande fall icke komma att framställas.

De av motionärerna föreslagna lagändringarna synas förbundet därför knappast erforderliga.

Stockholm den 13 mars 1944.

SVENSKA FATTIGVÅRDS- OCH BARNAVÅRDSFÖRBUNDET

F ö r b u n d s b y r å n

ERIC WAHLBERG.

Till Riksdagens första lagutskott.

Svenska stadsförbundet har beretts tillfälle att avge yttrande över inom riksdagen föreliggande likalydande motioner, nr 72 i första kammaren och 119 i andra kammaren, angående *revision av gällande lagstiftning om barns underhållsskyldighet gentemot föräldrar*. Efter tagen del av motionerna får förbundets styrelse, som endast tagit ställning till frågan om de föreslagna ändringarna i fattigvårdslagen, härmed anföra följande.

Den lagstiftning, motionärerna nu vilja ha ändrad, tillkom för mindre än fyra år sedan. Den var utformad efter ett noggrant övervägande och under betonande av svårigheten att exemplifiera de 'synnerliga skäl', man här ville få beaktade.

När motionärerna nu uttala, att den sålunda beslutade ändringen icke visat sig fylla måttet, när det gällt att råda bot på de överklagade missförhållandena, nöja de sig med att framhålla, att 'till allmänhetens kännedom ha kommit fall, då fattigvårdsstyrelse framställt anspråk på ersättning av utomäktenskapligt barn för fattigvård, som lämnats barnets fader, ehuru fadern oaktat underhållsplikt ålagts honom av domstol, aldrig bidragit till barnets försörjning'. Bevismaterialet ifråga om de påstådda olägenheterna måste anses vara mycket ofullständigt, då det gäller att argumentera för ändring av en så nyligen tillkommen föreskrift. Om en fattigvårdsstyrelse icke tagit hänsyn till 'synnerliga skäl', synes det naturliga vara, att dylika fall besvärsvägen underställas högre myndighet, icke att lagen omedelbart ändras. Den nuvarande lydelsen är tillkommen efter noggrant övervägande och har man icke lyckats finna en framkomlig väg, torde en omformulering knappast ge möjligheter därtill. Om man också i lagen inskriver, att efter-satt underhållsskyldighet från faderns sida skall fria från underhållsskyldighet för barnets vidkommande, måste ju dock ett bedömande ske av uppkommande fall. En försummad underhållsskyldighet från faderns sida kan väl också stundom ha framtvungits av förhållanden, över vilka denne icke kunnat råda. Att en sådan »försummelse» senare skulle befria en vuxen son eller dotter, kanske i mycket goda ekonomiska förhållanden, från underhåll till sin gamle fader kan icke anses skäligt. Lagen ger nu fattigvårdsstyrelserna möjlighet att här bedöma de olika fallen efter skälighetsprincip. Underlåtes detta i något fall, står besvärsvägen öppen. Det har visat sig, att den anlitas och anlitas med framgång.

Med åberopande av dessa synpunkter tillåter sig styrelsen hemställa, att motionerna måtte av utskottet avstyrkas.

Stockholm den 4 mars 1944.

SVENSKA STADSFÖRBUNDET

OSCAR LARSSON

Henning Karlsson.

Bilaga C.

Till Riksdagens första lagutskott.

Sedan Svenska landskommunernas förbund genom remiss den 8 februari 1944 beretts tillfälle att avgiva yttrande över motionerna I: 72 och II: 119, får förbundets styrelse värdsamt anföra följande.

Styrelsen vill icke bestrida, att fall alltjämt kunna förekomma, då tillämpningen av de i fattigvårdslagen intagna reglerna om barns och föräldrars ömsesidiga försörjningsplikt giva resultat, som äro stötande för det allmänna rättsmedvetandet. Merendels torde orsaken härtill vara, att vederbörande fattigvårdsstyrelse av fruktan för anmärkningar från kommunens revisorer icke vågar avstå från att utkräva ersättning av försörjningspliktig ens i sådana fall, då uppenbara skäl för eftergift äro för handen. Såsom styrelsen redan framhöll i ett till riksdagens andra lagutskott år 1936 avgivet utlåtande i anledning av vissa vid detta års riksdag väckta motioner borde detta icke behöva inträffa. Att fattigvårdsstyrelse äger rätt att på egen hand eftergiva ersättningskrav mot enskild försörjningspliktig i dylika fall måste nämligen anses klart framgå av 63 § fattigvårdslagen i dess nuvarande lydelse, och det ovillkorliga tvång för förvaltningsdomstolarna att i underhållsmål utdöma ersättning, som tidigare förefanns, har genom 1939 års lagstiftning bortfallit. Erfarenheten från de sista åren har även visat, att förvaltningsdomstolarna i regel taga stor hänsyn till sådana skäl, som i det enskilda fallet kunna föranleda minskning i eller utesluta ersättningsskyldighet för underhållspliktig. Såsom exempel härpå kan styrelsen anföra ett nyligen av kammarrätten meddelat utslag, vari kammarrätten upphävt ett av vederbörande länsstyrelse fattat beslut, genom vilket länsstyrelsen lämnat bifall till en fattigvårdsstyrelsens åläggande för försörjningspliktig person att utgiva ersättning för kostnad för fattigvård åt dennes moder, enär klaganden i sina besvär över beslutet kunnat styrka, att han sedan 10 års ålder icke haft någon förbindelse med modern och icke åtnjutit sådan medverkan från hennes sida i avseende å uppfostran och försörjning, som bort komma honom till del.

Enligt styrelsens mening hava alltså de av motionärerna påtalade missförhållandena sin grund icke så mycket i brister hos lagstiftningen som i en på sina håll ännu förekommande oriktig praxis. Med denna inställning till frågan är det naturligt, att styrelsen har svårt att ansluta sig till motionärernas uppfattning, att ett lagfästade av vissa uttryckliga undantag från den hittills upprätthållna principen om föräldrars och barns ömsesidiga försörjningsplikt skulle vara av omständigheterna påkallad. Genom en sådan lagstiftning skulle man visserligen kunna förhindra att fall liknande dem, som motionärerna vänt sig mot upprepas. Men det är utomordentligt svårt att bedöma vilka återverkningar i övrigt, som införandet av generella undantag från den allmänna principen om föräldrars och barns ömsesidiga underhållsskyldighet kan få. De fall, som komma under fattigvårdsmyndigheternas prövning, måste dock antagas utgöra ett jämförelsevis litet antal av alla dem, som förekomma. Beträffande övriga fall, där alltså fattigvårdsmyndigheterna icke behövt ingripa, ha icke motionärerna kunnat påvisa någon mera allmän reaktion mot de gällande underhållsreglerna. Styrelsen vill betona, att man här liksom alltid, då det gäller familjebanden, rör sig på mycket ömtålig

mark, och att man vid lagändringar på detta område måste framgå med största försiktighet.

Motionärerna ha föreslagit, att de nu gällande civilrättsliga och offentlig-rättsliga reglerna på området skulle ändras därhän, att barnens underhållsskyldighet gjordes beroende av om föräldrarna fullgjort motsvarande skyldighet mot dem. Särskilt då det gäller förhållandet mellan ett barn utom äktenskapet och en fader, som utan giltig anledning underlåtit att sörja för barnet, torde åtskilligt kunna anföras till stöd för motionärernas mening. Mot tanken att införa en särskild undantagsregel för utomäktenskapliga barns underhållsskyldighet kan emellertid invändas, att en sådan bestämmelse illa skulle rimma med den inställning till dessa spørsmål, som svensk lagstiftning i senare tid företrätt och som utmärkts av att lagstiftaren i möjligaste mån bedömt äktenskapliga och utomäktenskapliga förhållanden ur likartade synpunkter. Motionärerna ha icke heller velat bryta med denna uppfattning utan synas för egen del utgå från att liknande undantag från den allmänna underhållsskyldigheten skall göras för barn och föräldrar inom äktenskap. Men slår man in på denna väg, tvingas man sannolikt att införa även andra undantag från den allmänna principen. Ty de av motionärerna åsyftade fallen äro säkerligen icke de enda, då de gällande reglerna i sin tillämpning kunna leda till för den allmänna rättskänslan stötande resultat. Det ligger emellertid i sakens natur, att det icke skulle bliva lätt att i en lagtext vare sig fullständigt uppräknas eller med tillräcklig tydlighet exemplifiera alla dessa sinsemellan mycket skiftande fall. Och att i de för underhållsskyldigheten konstitutiva civilrättsbestämmelserna införa allmänt formulerade undantag »för fall, där synnerliga skäl därtill äro» kan befaras leda till en betänkelig uppluckring av familjemoralen. Liknande invändningar kunna riktas mot den annars tänkbara utvägen att genom lagändring mer eller mindre fullständigt lösgöra den offentlighetsrättsliga försörjningsplikten, sådan den utformats i 3 § fattigvårdslagen, från sambandet med den civilrättsliga underhållsskyldigheten.

Av vad nu anförts torde framgå, att styrelsen icke anser sig kunna tillstyrka motionärernas lagstiftningsförslag. Då emellertid, såsom styrelsen ovan anför, vissa missförhållanden fortfarande torde existera, som kunna anses påkalla särskilda åtgärder, och dessa åtgärder kunna tänkas ske i annan form än lagstiftningens, vill styrelsen dock icke motsätta sig en utredning i motionens syfte, under förutsättning likväl att denna utredning icke tar sikte på någon ändring av de grundläggande bestämmelserna om barns och föräldrars ömsesidiga underhållsplikt utan inriktar sig på frågan om vilka praktiska upplysningsåtgärder, som kunna vara erforderliga för att sprida kunskap om den redan gällande lagstiftningens innebörd.

Stockholm den 26 februari 1944.

STYRELSEN FÖR SVENSKA LANDSKOMMUNERNAS FÖRBUND

ISRAEL LAGERFELT.

Sixten Larsson.